

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра східної і слов'янської філології

Курсова робота

з арабської філології на тему:

ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ В АРАБСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ

Студентки II курсу, групи Ар11-22

факультету східної і слов'янської філології

денної форми здобуття освіти

Освітньої програми:

Арабська мова і література та

переклад, друга східна мова, західноєвропейська

мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.060 Східні мови

та літератури (переклад включно),

перша – арабська

Гімарі Лейли Ахмедівни

Науковий керівник:

Доц., канд. психол. наук Бастун М.В.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2024

ЗМІСТ:

ВСТУП	3
Розділ 1. ТЕОРІЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	5
1.1. Поняття про військову термінологію та її ключові моменти	5
1.2. Спроби уніфікації та стандартизації арабської військової термінології	8
Висновки до першого розділу:	12
Розділ 2. ПРОБЛЕМАТИКА ТА КЛЮЧОВІ МОМЕНТИ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	14
2.1. Ключові моменти арабської військової термінології	14
2.2. Проблематика перекладу арабської військової термінології	18
Висновки до другого розділу	26
ВИСНОВКИ	29
АНОТАЦІЯ:	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:	32
ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ:	32

ВСТУП

Актуальність дослідження військової термінології в перекладі на даний час може дуже сильно полегшити роботу військовим і не тільки. По всьому світу зараз військові конфлікти, гарячі точки. Тож важливо розуміти, як необхідно адекватно, правдиво, правильно донести такі події людям, адже неправильне висвітлювання подій допомагає ворогам, стає маніпулятивним інструментом в руках політиків, журналістів.

У сучасному світі вивчення мов є ключовим аспектом розвитку міжнародних відносин, культурного обміну та наукових досліджень. Серед мов, які привертають увагу вчених та фахівців у галузі лінгвістики, особливе місце займає арабська мова. Завдяки своїй віковичній історії, культурному впливу та сучасній актуальності, арабська мова привертає увагу дослідників з різних галузей науки. Однією зі сфер, яка виявляється особливо цікавою для вивчення, є військова термінологія арабської мови. Вона є важливим елементом вивчення військової справи, розвитку стратегій та тактик у регіоні Близького Сходу та поза його межами. Проведення такого аналізу є актуальним та важливим з огляду на сучасні виклики у геополітичній ситуації, де арабськомовні країни займають важливе місце. Розуміння військової термінології арабської мови сприятиме не лише поглибленню мовних знань, але й покращенню взаєморозуміння та співпраці у військовій сфері.

Метою роботи є поняття військової термінології та різноманітні підходи до її вивчення.

Мета курсової роботи спрямована на необхідність вирішення таких питань:

- поняття військової лексики арабської військової термінології;
- особливості;
- спроби уніфікації та стандартизації;
- проблематика перекладу;
- ключові моменти під час вивчення арабської мови у військовій термінології.

Вона ставить за мету розглянути та систематизувати термінологічний апарат, який використовується у військовій справі арабськомовних країн.

Об'єктом дослідження слугує арабська військова лексика.

Предметом вивчення є семантичні особливості військових лексичних одиниць та військові словники арабської мови.

У даній роботі ми звернемо увагу на військову термінологію, яка є складною системою, та включає поняття, пов'язані як з повсякденним життям військових, так і з безпосередніми завданнями під час служби. Оскільки вона тісно переплетена з повсякденною мовою, систематизація та вивчення її стають важливими аспектами. Зокрема, в контексті сучасної війни в Україні, яка набула нового рівня на початку 2014 року та виходу на новий етап 24 лютого 2022 року, дослідження перекладу військової термінології набуває особливої актуальності. Зростання важливості військового співробітництва та міжнародного обміну стимулює активність у цій сфері. Використання військової термінології сприяє кращому порозумінню між військовими, державними та міжнародними партнерами. Проте переклад військової термінології має свої особливості через велику кількість технічних термінів, які можуть викликати спотворення інформації. Особливості військового перекладу включають стислість, лаконічність та ясність, оскільки від цього залежить життя військових. Це вимагає точності та уникнення двозначності у використанні мови. Крім того, військовий переклад є важливим у зв'язку зі зростанням технологічних досягнень та нової зброї, що вимагає ретельного опису та інструкцій для її використання.

Отже, ця робота має значимість не лише у контексті мовознавства, але й для практичного застосування у військовій сфері.

Розділ 1. ТЕОРІЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

1.1. Поняття про військову термінологію та її ключові моменти

Військова термінологія неодноразово була предметом лінгвістичних досліджень. Тому вивчення військової лексики входить до кола важливих питань мовознавства, що й зумовлює актуальність даного дослідження. Його мета – розглянути поняття військової лексики та підходи до її вивчення.

Взагалі кажучи, військова термінологія – це складна система, яка містить поняття, пов'язані як з повсякденним життям військовослужбовців, так і з безпосередніми завданнями, з якими стикається солдат під час служби. Крім того, оскільки військова лексика тісно пов'язана з повсякденною мовою, а окремі одиниці військової лексики з'являються все частіше в словниках носіїв мови, систематизація, класифікація та вивчення процесів виникнення та поширення військової лексики є доцільною та необхідною. Війна в Україні, яка почалася на початку 2014 року та вийшла на новий рівень 24 лютого 2022 року, є однією з найактуальніших військових подій у сучасному світі. У зв'язку зі зростанням значення військового співробітництва та міжнародного обміну дослідження перекладу військової термінології зараз активно проводяться. Використовуючи військову термінологію, багато військових, державних і міжнародних партнерів можуть краще порозумітися. Проблема в тому, що переклад військової термінології має свої особливості. Військова термінологія включає поняття, визначені в контексті війни, і характеризується великою кількістю технічних термінів, неправильне або неточне тлумачення яких може призвести до спотворення інформації про події. Особливість поля бойових дій полягає насамперед у тому, що ця діяльність розвивається в умовах постійного зіткнення, та від швидкості бойових дій залежить життя військ і успішне вирішення бойових завдань.

Специфіка діяльності включає такі мовні особливості, як стислість, лаконічність, ясність, точність, спрямована на максимальне усунення двозначності. Мається на увазі використання певної клішованої форми мови, особливо у військовому дискурсі такого роду, який служить для регулювання військової діяльності, тобто в наказах, військових документах (наказах, звітах тощо),

інструкціях, директивах, статутах тощо. У військових дискусіях кожне слово не тільки пояснює, а й переконує.

З початку двадцятого століття військовий переклад став однією з основних сфер перекладу, і це пов'язано з появою нової зброї, такої як літаки та танки. Залежність країн від імпорту зброї з інших країн не давала можливості ігнорувати зростаюче значення цього типу перекладу. Стверджуючи важливість військового перекладу, Аль Алі (2017) стверджує, що військовий переклад є найважливішим у сфері перекладу. Для нього цей тип перекладу може бути порогом між життям і смертю для офіцерів, які працюють у військовій сфері. Він також вважає, що її зростаюча важливість може бути логічним результатом величезного прогресу у використанні зброї, яка залежить від технологічних пристроїв, і це означає, що користувачі цієї зброї (солдати та військові офіцери) повинні бути добре проінформовані про те, як керувати конкретною зброєю. Інакше використання цієї зброї не за призначенням може призвести не лише до смерті користувача, але й до смерті інших військових.

“It may be the turning point in the life of those using weapons and military tactics, the fine line between victory and defeat, and thus, it may be the marker gaining wars; especially for third world countries that import their weapons from developed countries” (Al Ali, 2017).

З цієї причини дослідник закликав забезпечити навчальні курси, спрямовані на розвиток знань користувачів щодо технічних інструкцій, необхідних для роботи з військовим перекладом. Як згадує Аль-Каабі (2008) нові види зброї (які сягають початку 20-го століття) потребують достатньої технічної інформації у військовій сфері, тому що було багато нових інновацій та досягнень, що супроводжувалося вищим рівнем військових операцій між різними націями, тож виникла необхідність залучати перекладачів із військовою освітою, щоб мати можливість надавати точні еквівалентні тексти до посібників, написаних на слов'янській мові. Ця потреба була набагато більш очевидною в епоху колонізації, коли розвинені країни зайняли різні території в країнах, що розвиваються, і людям потрібно було розуміти, як користуватися зброєю на своїй рідній мові. Крім того, поява військових коаліцій (наприклад, НАТО) означала, що якщо одна країна НАТО виробляє зброю для роботи

в коаліції, солдати з країн-союзників повинні розуміти, як правильно нею керувати, що означає потребу в більшій кількості військових перекладів. У країнах арабського світу увагу до військового перекладу можна простежити на початку 20 століття внаслідок того, що більшість арабських країн раніше були колонізовані наддержавами, такими як Велика Британія, Франція та Італія. Тому можемо припустити, що основним постачальником зброї для арабських солдатів є країна-колонізатор, що потребувало навчання солдатів і офіцерів роботі з цією зброєю на додаток до розвитку навичок перекладу серед арабських солдатів, щоб бути зв'язковим між колонізацією сільських солдатів і місцевих жителів (Аль-Шехаб, 2009). На початку розвитку арабської армії були засновані такі установи, як Академія арабської мови в Дамаску (1919), Академія арабської мови в Каїрі (1934), Наукова академія Іраку (1948), Академія арабської мови в Амман (1980) і Академія Байт Аль-Хікма в Тунісі (1983). Вони найняли науковців з арабської мови, роль яких полягала в тому, щоб сприяти розумінню, усвідомлюючи труднощі пов'язані з правильним перекладом військових виразів і мови. Таким чином, декілька державних і приватних організацій визнали важливість військового перекладу, особливо в країнах третього світу, і працювали над покращенням якості військового перекладу (Jalabneh, 1991). Простіше кажучи, військовий переклад – це спроба передати різні військові переклади. Існує нагальна потреба, щоб перекладач, який працює над військовими текстами, був добре - проінформований про військові терміни та вирази, маючи достатній військовий досвід для забезпечення високоякісного перекладу, оскільки це суть цього типу перекладу (Sakarneh, 2015). У тому ж дослідницькому напрямі Аль-Шехаб (2014) стверджує, що військовий переклад не дуже відрізняється від інших типів перекладу, незважаючи на те, що це одна унікальна область дослідження. Дослідник далі уточнює, що військовий переклад потребує спеціальних навичок на додаток до військової експертизи, а це означає, що лише перекладачі з військовою освітою можуть працювати над військовими тестами.

Аль Каабі (2008) вказує, що військовий переклад – це, як правило, усі типи перекладу, які потребують роботи з військовими термінами та виразами. Для нього це особливий вид спілкування між військовослужбовцями, оскільки створення

військового тексту розробляється військовим професіоналом і в більшості випадків спрямоване на іншого військового професіонала. Як один із перших йорданських вчених, які працювали над визначенням найпоширеніших труднощів і проблем, з якими стикаються студенти факультетів англійської мови, Аль-Іміан (2014) стверджує, що військовий переклад є одним із видів технічного перекладу, який вимагає від перекладача вибору точного еквівалента, щоб надати найбільш точне значення тексту, який перекладається. Додаючи до цього, він наводить один приклад, як у випадку з «repeat», що означає зробити знову, але в артилерії слово «repeat» означає стріляти вдруге по тій самій цілі.

Отже, військова термінологія - це технічний термін, який використовують військові для ефективного спілкування та передачі інформації. Ця термінологія часто стосується військової сфери та може включати аббревіатури, акроніми та специфічні терміни, які мають спеціальне значення в контексті військових операцій. Розуміння військової термінології є важливим для військовослужбовців, але це також корисно для цивільних осіб, які цікавляться військовими справами, або тих, хто працює в сферах, пов'язаних з обороною та безпекою.

1.2. Спроби уніфікації та стандартизації арабської військової термінології *Спроби уніфікувати арабську військову термінологію:*

Арабські військові пройшли довгий шлях у перекладі іноземної військової термінології на класичну арабську, а іноді й на розмовну. Вони доклали значних зусиль, щоб перекласти свою національну військову термінологію у своїх межах, покладаючись на термінологію деяких арабських військових та лінгвістичні, військові знання своїх солдатів. Військова термінологія сильно відрізнялася в кожній армії, і ця різниця була природною, оскільки більшість сучасних арабських армій виникли після здобуття незалежності, а початкове ядро кожної сучасної арабської армії складалося з навчених офіцерів і унтер-офіцерів. Мабуть, найважливішим результатом перекладу іноземної військової термінології в арабській армії в національному масштабі є складання кількох арабських військових словників, п'ять найважливіших з яких:

- Іракський військовий словник (англо-арабська) *“Iraqi Military Dictionary: English-Arabic”*

Уніфікований іракський військовий словник був підготовлений двома військовими комітетами: комітетом Іраку та комітетом Єгипту між Каїром і Багдадом. Словник був надрукований у друкарнях іракської армії. Проблема цього словника в тому, що його підготовка була обмежена лише для офіцерів, і необхідно було, щоб члени лінгвістичних і наукових академій брали участь у його підготовці, перш за все, щоб уникнути мовних помилок і надати словнику лінгвістичної сили. Критикують Об'єднане Арабське керівництво за те, що воно не брало участі в його підготовці, і що на той час воно існувало, тому було необхідно, щоб серед членів двох комітетів для його підготовки були члени Об'єданого Арабського керівництва, щоб цей словник набув значення, і усі арабські країни визнали його та застосовували його у своїх арміях. Організація уніфікованого іракського словника також піддається критиці, оскільки він мав бути класифікований відповідно до порядку англійського алфавіту, подібно до інших військових і невійськових словників. Цей метод робить вилучення необхідної військової термінології легким, швидким і запобігає повторенню військової термінології без обґрунтування. Крім того, береться до уваги, що ті, хто це організував, написали назви англійських термінів англійською мовою безпосередньо над назвами арабських термінів, і це недоречно, щоб іноземний вислів був вищим за арабський у словнику. В Іракському військовому словнику (англо-арабська) сказано, що його військова термінологія стара і може бути придатною для армії сорокових років цього століття, але вона не підходить для сучасної, передової армії. Оскільки в ньому відсутня сучасна військова термінологія, як-от терміни: الذرة (атом і електронні пристрої, термінологія хімічної війни та термінологія бактеріальної війни).

- Сирійський військовий словник (французько-арабська) та (англо-арабська). *“Syrian Military Dictionary: French-Arabic”*, *“Syrian Military Dictionary: English-Arabic”*

Сирійський військовий словник був підготовлений змішаним комітетом із Сирії та Єгипту для армії Об'єднаної Арабської Республіки. Він розпочав свою роботу в

1959 році, і словник був виданий після конфлікту між Сирією та Єгиптом, що призвело до того, що єгипетська армія не дотримувалася цього словника, а сирійська армія дотримувалася лише його, тому він називається саме Сирійський військовий словник. В цьому словнику враховується те, що він включає групу розмовних слів, таких як: *كميون*, що є французьким словом, яке вживається для вантажного вагона. Крім того, деякі з його термінів неточно виражають значення, задумане в іноземному походженні. Наприклад, термін (military report) був перекладений у сирійському військовому словнику як: *نشرة حربية*, тоді як його значення: *تقرير عسكري* (військовий звіт).

Його також критикували за велику кількість синонімів для одного слова, яке повинно мати єдине значення, тому обов'язком було створити єдиний арабський військовий термін для єдиного іноземного військового терміну, який повністю відповідає призначенню та запобігає плутанині та двозначності.

- Ліванський військовий словник (французько-арабська). *“Le Dictionnaire Militaire Libanais: Français-Arabe”*

Що стосується ліванського військового словника (французько-арабського), його критикують за те, що він обмежується суто військовою термінологією і не включає наукові терміни, пов'язані з військовою термінологією. Його також критикують за те, що його термінологія застаріла і не включає сучасні військово-технічні терміни, такі як терміни ядерної зброї та сучасні наукові військові терміни, ще кажуть, що його розмовна, громадянська мова має характер літературної мови, яка стосується чужих, провінційних слів, тоді як військова мова є науковою мовою, яка прагне ясності та простоти у вираженні. Зрештою, береться до уваги, що цей ліванський військовий словник включає розмовні слова, такі як: *أنبار*, та інші слова, такі як: *المجوقل، للنقل جوا*.

- Єгипетський військовий словник (англійська - німецька - французька - арабська). *“Egyptian Military Dictionary: English-German-French-Arabic”*

Щодо єгипетського військового словника, то кажуть, що він упорядкований за літерами англійського алфавіту, тому перекладачеві важко користуватися ним з французької на арабську чи з німецької на арабську. Цей словник критикують за

відсутність у ньому сучасної військової термінології, а також за наявність багатьох турецьких слів безпідставно. Серед речей, які піддаються критиці – вдавання його авторів до арабізації, а також численні орфографічні та мовні помилки в ньому.

- Єгипетський військово-технічний словник (англо-арабська). *“Egyptian Military Technical Dictionary: English-Arabic”*

Що стосується єгипетського військово-технічного словника, то його критикують за те, що він насичений дивними, важкими словами, які військові не сприймають легко, що свідчить про контроль цивільних осіб над військовими при підготовці словника. Було докладено багато зусиль для уніфікації військової термінології арабських армій, але всі ці спроби зазнали повної невдачі. Були проведені численні зустрічі між військовими комітетами єгипетської та іракської армій, щоб спробувати уніфікувати військову термінологію в двох братніх арміях. Остання зустріч представників цих двох армій відбулася в 1965 р., в результаті чого була створена єдина військова лексика, але армії арабських країн і армія Єгипту її не дотримувалися. Зустрічі проводилися між військовими комітетами в арміях сирійської та єгипетської територій під час єдності між Єгиптом і Сирією, і одним із його результатів було видання Сирійського військового словника, але армії та арабські країни не дотримувалися його, в тому числі армія Єгипту. Постійний військовий комітет Ліги арабських держав у 1953 р. намагався уніфікувати його, але не зміг цього зробити. Цей Постійний військовий комітет на прохання секретаря Ліги арабських держав неодноразово намагався уніфікувати військову термінологію арабських армій і випустити єдиним військовим словником, але не увінчався успіхом.

У 1965 році Об'єднане арабське командування випустило бюлетень, який мав на меті уніфікувати основні військові терміни, які повинні використовуватися арабськими арміями. Однак армії арабських країн навіть не дотримувалися цього бюлетеню, який мав на меті уніфікувати ці терміни. Таким чином, під керівництвом Ліги арабських держав усі спроби уніфікувати арабську військову термінологію закінчилися в 1965 році. Більшість арабських військових словників, виданих арабськими арміями, також не виконали своєї місії, схваливши арабські військові терміни, які не є бездоганними у словниковому запасі їхніх армій, і уніфікували

військову термінологію в арміях арабського світу. Велика кількість військових словників і намагання кожної арабської армії, яка не мала військового словника, мати свій власний військовий словник були чинником суперечливості термінології в арабських арміях. Автори нових військових словників повинні були цитувати старі арабські військові терміни, які раніше були затверджені арабськими арміями, які не були класичною та бездоганною арабською мовою, але в більшості випадків вони займали позицію критики цих старих військових термінів, і вони наполегливо працювали над створенням військових термінів самі.

Серед цих причин: використання арабських військових термінів обмежується лише військовими офіцерами в деяких арабських арміях, що призвело до того, що ці арабські військові терміни є лінгвістично слабкими. Серед них формування комітетів у частині арабських армій, які мають переважно характер лінгвістів, що призвело до слабкості термінології у військовій частині.

Висновки до першого розділу:

Висновок з теоретичного аналізу військової термінології виявляє, що це не лише лінгвістичне явище, але й складна система, яка відображає специфіку військової діяльності. Вивчення військової лексики має велике значення для забезпечення ефективності комунікації військових під час виконання завдань. Особливості військової термінології включають стислість, лаконічність та ясність, що спрямовані на уникнення двозначності та забезпечення чіткості сприйняття.

Зростаюча актуальність вивчення військової термінології обумовлена не лише сучасними військовими конфліктами, але й розвитком технологій у збройних силах, що вимагає постійного оновлення та розширення термінологічного арсеналу. Крім того, важливість точного перекладу військової термінології наголошується, оскільки неправильне розуміння або тлумачення термінів може призвести до серйозних наслідків, включаючи загрозу життю та безпеці військових.

Зазначений аспект дослідження військової термінології свідчить про її значущість як для мовознавства, так і для військової науки та практики. Подальші дослідження у цій області можуть сприяти не лише поліпшенню комунікації військових, але й забезпеченню безпеки та ефективності військових операцій. Ми

можемо виокремити необхідність розвитку навчальних курсів для користувачів, спрямованих на засвоєння технічних інструкцій, необхідних для військового перекладу. Згідно з висновками Аль-Каабі, нові види зброї вимагають високого рівня технічної підготовки у військовій сфері, що підкреслює значення військового перекладу для забезпечення ефективної комунікації та безпеки. У контексті колонізації та формування військових коаліцій важливість військового перекладу виявилася критичною, оскільки забезпечувала розуміння технічних інструкцій та процедур у військовій сфері на рідній мові солдатів.

Навчальні курси з військового перекладу мають бути спрямовані на формування спеціалізованих навичок перекладу, а також на розвиток військового технічного та професійного контексту учасників. Історичні приклади від Аль-Шехаба та Аль-Каабі свідчать про те, що такі курси мають значення не лише у сучасному світі, але й мають коріння в колоніальному минулому та розвитку військових сил у різних країнах. Такі курси не лише забезпечать якісний переклад військових текстів, але й сприятимуть безпеці та ефективності військових операцій у міжнародному контексті.

Розділ 2. ПРОБЛЕМАТИКА ТА КЛЮЧОВІ МОМЕНТИ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

2.1. Ключові моменти арабської військової термінології

1. Акроніми та скорочення

Скорочення - це складноскорочені слова або похідні, які виникають внаслідок зведення до перших літер або частин слів, що утворюють назву чи поняття. Вони застосовуються як у усній, так і в писемній мові. Термін “акронім” також використовується для скорочень. Є різні точки зору на використання цього терміну:

1. за однією, вони охоплюють будь-які слова, що складаються з перших літер або частин слів у скороченому виразі;

2. за іншою - тільки ті, які вимовляються як цілісні слова, а не як послідовність літер.

В.П. Волошин підкреслює, що скорочення має беззаперечний зв'язок з реальними явищами через повні найменування. Цей зв'язок полягає в тому, що значення вихідного вислову передається як за скороченням в цілому, так і за кожним з її складових, враховуючи звуки та звукові комбінації в скороченні. Компоненти вихідного виразу називаються “розшифровкою”. У більшості випадків саме завдяки “розшифровці” скорочення стає зрозумілим. К.А. Левковська робить висновок про відмінність від складноскорочених слів та звичайних слів мови, яка полягає у зв'язку зі значенням. Велика кількість військових термінів представлена у вигляді скорочень.

За словами О.Р. Четверікова, “саме явище скорочення відображає дух нашої динамічної епохи і пояснюється необхідністю передати якнайбільше інформації за короткий час”. Переклад військових скорочень передбачає формулювання термінів однієї мови на іншу.

Таблиця 2.1

Приклади скорочень:

Розшифрування аббревіатури	Абревіатура	Арабське значення:
Air Control Team	АСТ	جماعة الاتصال الجوي

admiral	adm	أمير البحر، فريق أول بحري
arrival	arr	الوصول
United States Air Force	USAF	القوة الجوية الاميركية

2. Типи перекладу

Потреба в перекладі була зумовлена головним чином урізноманітненням мов, що робило переклад дуже необхідною діяльністю, особливо для нації, яка бажала набути досвіду інших націй, бажання бути знайомими з історією різних народів. Найважливіше те, що поява перекладу відображала бажання людей з перших років цивілізації бути поінформованими про досвід інших.

Існує багато типів перекладу, і вони можуть включати (Al Ali, 2017):

1. Послідовний переклад (міжрядковий переклад)

У цій формі перекладу роль перекладача полягає в тому, щоб замінити слова в англійській мові їхніми такими самими еквівалентами в англійській мові, працюючи над тим, щоб надати читачеві текст англійської мови відповідною структурою. Перекладач не доповнює оригінальний текст і не видаляє з нього. Інша форма цього типу перекладу полягає в тому, щоб просто замінити одне слово цільовою мовою (target language) замість еквівалентного слова вихідною мовою (source language), зберігаючи ту саму структуру речення в тексті.

2. Точний переклад

Цей тип перекладу передбачає спробу перекладача відтворити те саме значення, що міститься в оригінальному тексті вихідною мовою, у найбільш прийнятній формі на синтаксичному та граматичному рівнях у перекладі мови. Точний переклад — це просто робота над перекладом культурних слів із збереженням граматичних і лексичних відхилень у процесі перекладу. Цей тип перекладу намагається зберегти точну перспективу під час роботи над перекладом вихідною на цільовою мовами.

3. Семантичний переклад:

У цьому перекладі перекладач намагається зберегти естетичні компоненти оригінального тексту вихідною мовою, що робить його відмінним від точного перекладу. Його лише зусилля полягає в тому, щоб зберегти ті самі значення в тексті

і точно передати його тексту цільовою мовою. Крім того, семантичний переклад може використовувати деякі культурні еквіваленти під час роботи над перекладом.

4. Адаптація

Адаптація здебільшого використовується під час роботи над театральними творами (мюзиклами, виставами), оскільки перекладач працює над збереженням культурних особливостей, знайдених у тексті вихідною мовою, під час написання тексту іншим разом з точки зору перекладача.

5. Ідіоматичний переклад:

Це різновид перекладу, коли перекладач працює над відтворенням того самого повідомлення, що міститься в тексті вихідною мовою, але, водночас, працює над спотворенням нюансів, втілених у оригінальному тексті, намагаючись використовувати деякі розмовні фрази та ідіоми, які не подано в тексті.

6. Комунікативний переклад

У цій формі перекладу перекладач передає однакові контекстуальні значення в тексті вихідною мовою, надаючи текст цільовою мовою, зрозумілий і прийнятний для читачів.

Для Aissi (1997) існує два основних типи перекладу. Перший має комунікативний характер, а другий — семантичний. Для першого типу перекладач, в основному, намагається відтворити той самий ефект, який спостерігається в тексті цільовою мовою, використовуючи відповідні засоби. Для другого типу робота перекладача полягає в тому, щоб передати значення, знайдене в тексті вихідною мовою, у відповідну форму в тексті цільовою мовою, зберігаючи зміст і значення в оригінальному тексті.

Що стосується Larson (1984), переклад можна розділити на дві основні категорії:

- перший – це переклад на основі форми (дослівний переклад), де перекладач бере на себе роль збереження тих самих структур і синтаксичних особливостей, які є в тексті під час роботи над перекладом.
- другий – це переклад, заснований на значенні (семантичний переклад), оскільки перекладач намагається виразити те саме значення, що надається в тексті вихідною мовою, у відповідній формі та структурі.

Аль Алі (2017) стверджує, що відсутність курсів військового перекладу в університеті була однією з головних проблем, з якою стикаються студенти факультетів англійської мови в державних і приватних університетах, оскільки вони стикаються з новими ідіомами перекладу під час польової роботи, що робить їм важко впоратися з новими термінами та виразами, які зустрічаються під час роботи.

Наприклад:

In the IS video, circulated on social media, one of the prisoners identifies himself and says he and his colleague, who appears badly beaten, were captured near Al-Shula during an IS counter offensive.

في فيديو الدولة الإسلامية الموثوث على وسائل التواصل الاجتماعي، عرف أحد المساجين عن نفسه وقال أنه هو وأحد زملاؤه والواضح أنه ضُرب بشدة وقبض عليهم قرب الشولا خلال هجوم مضاد للدولة الإسلامية.

Цей приклад показує, що перекладач має проблему в мовній структурі та вживанні відповідного “function/’earab” як прийменника “عن” супроводжується фрагментом і, таким чином, має бути написано як “ونتج عن هذين التفجيرين”. Така помилка свідчить про те, що професійний перекладач не володіє достатньою освітою в арабській структурі речень і вживанні прийменників у такій мові. Крім того, цей приклад показує, що вибір відповідного еквівалента “مقتل” не був очевидним під час цього перекладу. Іншим прикладом, який ілюструє відсутність володіння арабською мовою, є “ادعى”, що відображає те, що перекладач не володіє основами граматики арабської мови, оскільки речення має бути “ادعى المتطرفون”, оскільки “المتطرفون” є підметом, а “او” вказує на підмет у звичайній арабській множині.

Інший приклад:

All active US Navy aircraft are powered by nuclear reactors. They don't, however, typically carry nuclear weapons.

جميع حاملات الطائرات الأمريكية يتم تشغيلها بالمفاعلات النووية. ومع ذلك، فإنها تحمل أسلحة ذات رؤوس نووية.

У цьому прикладі перекладач пропустив ключовий елемент в оригінальному реченні “They don't”, що робить речення негативним, але перекладач дав ствердне речення під час перекладу “فإنها تحمل اسلحة ذات رؤوس نووية”, що є помилкою, читач отримує

протилежну картину про точне значення речення вихідної мови. Точність і обережність під час читання вихідного речення дає найбільш точне значення в цільовій мові. Це може бути проблемою для читача, який буде збентежений наданим йому перекладом, оскільки він неправильно витлумачить точне значення вихідного речення.

2.2. Проблематика перекладу арабської військової термінології

Зростаючі відносини у сфері військового забезпечення між Україною та країнами арабського світу вимагають від арабістів-термінознавців більш детального вивчення особливостей перекладу арабської військової термінології.

Таким чином, важливим є комплексне вивчення труднощів, з якими стикається перекладач під час перекладу арабської військово-технічної термінології. Аналіз основних проблем має великий теоретичний і практичний сенс.

Перекладач стикається з кількома проблемами під час перекладу військово-технічних термінів із сучасної арабської літературної мови, зокрема:

1. Семантичні процеси в арабській мові:
 - а) синонімія;
 - б) полісемія;
 - в) омонімія.
2. Арабські військові терміни-реалії.
3. Територіальна диференціація військової термінології.

У сфері синонімії найбільш помітні лексико-семантичні відмінності між термінологією арабської та української. В арабській військовій термінології синонімія є однією з основних характеристик, тоді як в українській військовій термінології їх майже немає. Термін “напад” є чудовим прикладом цього, якому відповідає десять арабських еквівалентів: *عَزْوٌ، دَهْمٌ، غَارَةٌ، هُجُومٌ، عُدْوَانٌ، هَجْمَةٌ، سَطْوٌ، مُهَاجَمَةٌ، كِرَّةٌ، اِعْتِدَاءٌ*

Явище синонімії в арабській військовій термінології зумовлено різними факторами, серед яких слід виділити: зміна терміна в літературній мові, різні джерела запозичення (американська англійська, британська англійська, французька та турецька), функціонування термінів для одного поняття як в літературній, так і в

розмовній мові, функціонування старих і нових термінів для одного поняття. Виходячи з цього, можна виділити такі основні типи арабських військових термінів, що формують синонімічні ряди:

- 1) терміни, що збігаються за значенням: رَامٍ، قَنَّاصٌ، رَامٍ مَاهِرٌ، مُنَرِّضِدٌ رَامٍ - “снайпер”;
تَرَاجُعٌ، اِنْسِحَابٌ - “відступ, відхід”;
- 2) повні та скорочені терміни-синоніми: الْفَوَاتُ الْبَحْرِيَّةُ - الْبَحْرِيَّةُ - “ВМС”
- 3) терміни, що збігаються за значенням, але відрізняються за походженням: دَبَابَةٌ (термін арабського походження), تَانِكٌ - (освоєний термін іншомовного походження) - “танк”;

Усі терміни, незважаючи на збіг або близькість їхніх значень, не є абсолютними, тобто взаємозамінними в будь-яких контекстах синонімами (Шитов, 1991). Вони можуть відрізнятися за трьома ознаками:

- 1) за термінологічною валентністю, тобто здатністю брати участь в утворенні багатокомпонентних термінів, наприклад: تَدْرِيبٌ عَلَى الْقِتَالِ - “бойова підготовка”, не допускає заміну قِتَالٌ на تَدْرِيبٌ عَلَى الْمَعْرَكَةِ: مَعْرَكَةٌ; تَدْرِيبٌ عَلَى الْمَعْرَكَةِ: مَعْرَكَةٌ
- 2) за лексико-семантичною валентністю, тобто здатністю поєднуватися з іншими лексичними одиницями відповідно до синтаксичних закономірностей організації речення, наприклад, у реченні تَقْوِمُ الْفَصِيلَةَ بِمَهَاجِمَةِ الْحَدِّ الْأَمَامِيِّ لِدِفَاعِ الْعَدُوِّ - “взвод атакує передній край оборони противника” не можна замінити термін مَهَاجِمَةٌ на هَجْمَةٌ або هُجُومٌ;
- 3) за частотністю вживання, наприклад, поняття “наступ” може виражатися термінами تَقَدَّمَ i هُجُومٌ. Але якщо в іракських текстах частотність цих термінів у вказаному значенні приблизно однакова, то в єгипетських текстах другий термін є периферійним, рідковживаним.

Багатозначність дуже поширена в арабській мові, особливо у військовій термінології. Терміни, які належать до одної терміносистеми, вважаються полісемічними або багатозначними.

По словам А. В. Суперанської, “полісемія – це факт одного поля, хоча усередині свого поля термін прагне до однозначності” (Суперанська, 2003).

Багато дослідників вважають, що багатозначність термінів є недоліком термінології, і вони пропонують відокремити «науку про терміни» від полісемії, інші вважають її допустимою у різних терміносистемах. Інші дослідники стверджують, що полісемія є небажаною в термінології та може створити проблеми.

Наприклад, А. М. Ахмад вважає, що “полісемія або багатозначність терміна, як одна з проблем у процесі перекладу, призводить до нечіткості, невизначеності його змісту і, як наслідок, до можливої плутанини в його розумінні” (Амер, 2007).

Військова термінологія арабської мови не стала винятком і не змогла убезпечити себе від багатозначності, наприклад, термін لَوَاءٌ поряд зі значенням “генерал-лейтенант” (військове звання) має і інше значення “бригада” (підрозділ); термін جُنْدِيٌّ поряд зі значенням “рядовий” (військове звання) також має значення “військовослужбовець”; термін تَسْلِيْحٌ окрім значення “озброєння” (процес) має ще й значення “озброєння” (зброя).

Вчений Фаруддін Ар-Разі стверджував, що “кожне значення не має і не може мати окремого словесного вираження, тому що значення, які можуть бути передані, незчисленні, а слів, які можуть їх передати, не так і багато” .

Вчені прийшли до висновку, що подібне явище називається омонімією, а терміни омонімічними.

Омонімія — це лінгвістичний процес, який стосується як лексики, так і термінології мови. Зокрема, це явище спостерігається в галузі термінології, коли один і той же термін може бути включений у різні термінології даної мови, що призводить до міжнауковій термінологічній омонімії.

Фахівець з арабської військової термінології Ю. П. Губанов пропонує таке визначення: “Коли термін співвідноситься з різними полями, не доцільно говорити про його полісемічність, оскільки в даному випадку ми повинні констатувати наявність омонімії. Омонімією в термінології ми називаємо явище, коли одна звукова оболонка співвідноситься з декількома поняттями, кожне з яких належить певній, відособленій системі” (Губанов, 1974, 13–14).

Міжгалузєва термінологічна омонімія має принаймні дві ознаки:

1) за термінами закріплюються різні дефініції;

2) ці терміни функціонують у різних терміносистемах.

Широке розповсюдження омонімії у термінологічній лексиці арабської мови зумовлене, в першу чергу, обмеженістю людської пам'яті, тому функціонування одного терміна в двох і більше термінологічних полях – природний процес. Наприклад, термін **خَصْمٌ** використовується в економічній термінології у значенні “знижка”, а у військовій у значенні “противник, ворог”; термін **مُسَدَّسٌ** в геометрії використовується у значенні “шестикутник”, тоді як у військовій термінології він позначає “револьвер”; у медичній термінології термін **عَصَابَةٌ** використовується у значенні “бинт”, а у військовій він перекладається у значенні “партизанський загін”.

Питання про перекладність і неперекладність є однією з багатьох проблем, з якими стикається перекладач під час процесу перекладу. Це певною мірою пов'язано з передачею спеціальної та безеквівалентної лексики, особливо термінів-реалій. Арабські військові терміни-реалії, які виявляються при зіставленні з українською військовою термінологією, можуть бути двох типів:

1) абсолютні терміни-реалії – терміни, що позначають предмети і поняття, відсутні у військовій дійсності Збройних Сил України, наприклад **مُفْتِي الْقَوَاتِ الْمُسَلَّحَةِ** (вища духовна особа в Збройних Силах ряду арабських держав) – “муфтії Збройних Сил”, **عَمِيدٌ** (військове звання) – “бригадир, бригадний генерал”;

2) відносні терміни-реалії – термін, що позначає об'єкт або поняття, яке існує у військовій дійсності Збройних Сил України, але не виділяється в окремий об'єкт або поняття, ідентичне арабському терміну. Наприклад, термін **ضَبَاطِ الصَّفِّ** (перекладається на українську мову зазвичай як “унтер-офіцерський склад” або “сержантський склад”)

позначає категорію військовослужбовців, наявну в Збройних силах України, але є відносним терміном-реалією, оскільки позначається у вигляді двох понять і відповідно двох термінів: “сержант і майор” і “ад'ютант”.

Відмінності в регіональній військовій термінології настільки великі, що армії арабських країн довгий час не могли знайти взаєморозуміння і співпрацю. Більшість військових посібників використовуються лише в тій країні, де вони були видані. Військові університети та інші військові навчальні заклади в деяких арабських

країнах готують офіцерів і сержантів лише для власних збройних сил. Солдати, які навчалися в таких закладах в інших країнах, після повернення додому, як правило, повинні пройти значну перепідготовку. Офіцери, які пройшли підготовку в збройних силах інших арабських країн, часто не розуміють багато військового жаргону і змушені звертатися за поясненнями до солдатів, прикомандированих до їхніх збройних сил.

Широке використання військових аббревіатур є серйозною проблемою для перекладачів і свідчить про сучасний розвиток систем військової термінології як в українській, так і в арабській мовах. Проте арабська система військових аббревіатур відрізняється від аналогічної системи в українській мові низкою особливостей:

1) відносна нестійкість;

За останні роки арабські держави провели ефективну роботу з регулювання військових скорочень: випускаються словники військових скорочень, спеціальні додатки до статутів і настанов, які регламентують вживання скорочень. Проте всі ці заходи є лише рекомендаціями, а не правилами. Як наслідок, у більшості арабських країн, окрім стабільних і часто використовуваних скорочень, існує також значна кількість нерегулярних скорочень, не закріплених у відповідних статутах і настановах.

2) територіальна диференціація;

Територіальна диференціація арабських військових скорочень полягає у використанні різних, залежно від країни, скорочень однакових термінів. Серед основних причин територіальної диференціації військової термінології сучасної арабської літературної мови слід виділити такі:

- стан військової справи та військової науки;
- недостатня координація під час розробки нових термінів;
- використання різних способів і моделей термінотворення;
- вплив іншомовних запозичень.

Відмінності в складі військових термінологій різних арабських країн охоплюють усі сфери військової справи:

- 1) Найменування військових звань: «генерал-лейтенант» – فَرِيقٌ (Єгипет), فَرِيقٌ (Сирія), فَرِيقٌ أَوْلٌ (Ірак); «капітан» – نَقِيبٌ/يُوزْبَاتْسِي (Єгипет), رَئِيسٌ/رُؤَسَاءُ (Сирія), رَئِيسٌ/رُؤَسَاءُ (Ірак); «майор» – بِكْبَاشِي (Єгипет), رَئِيسٌ (Сирія), رَئِيسٌ (Ірак).
- 2) Найменування деталей зброї: «детонатор» – مُفَجِّرٌ (Єгипет), صَاعِقٌ (Сирія), صَاعِقٌ (Ірак); «ствол» – مَاسُورَةٌ (Єгипет), سَبْطَانَةٌ (Сирія), سَبْطَانَةٌ (Ірак); «набій» – عُبُودَةٌ (Єгипет), حَشَوَةٌ (Сирія), حَشَوَةٌ (Ірак).
- 3) Найменування озброєння: «автомат» – بُنْدُقِيَّةٌ أَلْيَةٌ (Єгипет), بُنْدُقِيَّةٌ رَشَاشَةٌ (Сирія), عَدَارَةٌ (Ірак); «балістична ракета» – صَارُوخٌ بِالِيسْتِيكِي (Єгипет), صَارُوخٌ بِالِيسْتِي (Сирія), صَارُوخٌ ذَاتِي الدَّفْع (Ірак); «бронетранспортер» – حَامِلَةٌ مُصَفَّحَةٌ (Єгипет), حَامِلَةٌ مُدْرَعَةٌ (Сирія), حَامِلَةٌ مُدْرَعَةٌ (Ірак).
- 4) Найменування установ, управлінь, служб і родів військ: «війська зв'язку» – قُواتٌ الإِشَارَةِ (Єгипет), مُخَابِرَاتٌ (Сирія), قُواتٌ المُخَابِرَةِ (Ірак); «генеральний штаб» – أَرْكَانُ الحَرْبِ (Єгипет), هَيْئَةُ أَرْكَانِ الحَرْبِ (Сирія), أَرْكَانُ الجَيْشِ (Ірак); «пункт управління вогнем» – مَرْكَزُ سَيْطَرَةِ عَلَى النَّارِ (Ірак), مَرْكَزُ قِيَادَةِ النَّيْرَانِ (Сирія), مَرْكَزُ إِدَارَةِ النَّيْرَانِ (Єгипет).
- 5) Найменування частин та підрозділів: «відділення» – جَمَاعَةٌ (Єгипет), جَمَاعَةٌ (Сирія), حَضِيرَةٌ (Ірак); «група» – عُنْصُرٌ (Єгипет), جَمَاعَةٌ (Сирія), مَجْمُوعَةٌ (Ірак); «дивізіон» – كَتَيْبَةٌ (Єгипет), كَتَيْبَةٌ (Сирія), فَوْجٌ (Ірак).

Номенклатурна термінологічна диференціація – зумовлена розбіжностями в корпусі предметів і понять в арабських країнах. Результатом такої диференціації є група термінів на позначення предметів і понять, які характерні для однієї арабської країни, але не характерні для іншої. Такі терміни можна охарактеризувати як термінологічні реалії всередині арабської мови, на відміну від термінологічних реалій, які стають очевидними при порівнянні арабської мови з іншими мовами, наприклад, українською.

У вітчизняному мовознавстві лінгвістичний термін “реалія” трактується як лексична одиниця, що позначає об'єкт культури, який не має еквівалента в цій культурі. З цієї точки зору ми пропонуємо розуміти арабські військові реалії як лексичні одиниці, що безпосередньо відображають особливості армії, озброєння, військової техніки, тактики, стратегічних розробок та військово-економічних і військово-політичних подій в арабських країнах.

Нам вдалося визначити такі основні групи арабських термінів-реалій:

- назви адміністративно-структурних одиниць збройних сил, наприклад: الدَّرَكُ – “національна жандармерія” (Алжир); إِدَارَةُ الْمُشَاةِ – “управління піхоти” (Єгипет);
- найменування військових звань і посад: وَزِيرُ الدَّوْلَةِ لِالإِنْتِاجِ الحَرْبِيِّ – “державний міністр військової промисловості” (Єгипет); وَزِيرُ الدِّفَاعِ وَ الطَّيْرَانِ – “міністр оборони і авіації” (Саудівська Аравія);
- терміни, що позначають реалії підготовки кадрів для збройних сил: الكَلِيَّةُ العَسْكَرِيَّةُ – “жіночий військовий коледж” (Сирія); المَدْرَسَةُ الوَطَنِيَّةُ لِلمُهَنْدِسِيْنَ وَ التَّقْنِيَّيْنَ – “національне військово-технічне училище” (Алжир);
- терміни, що позначають реалії військової служби, життя та побуту військовослужбовців: إِجَارَةُ الحَجِّ (вид відпустки, що надається військовослужбовцям у низці арабських країн) – “відпустка для здійснення паломництва”;
- терміни, що позначають реалії військового законодавства та дисциплінарної практики: مُدَّةُ الخِدْمَةِ الفَاقِدَةِ (час, що не зараховується до загального терміну служби в низці арабських країн, наприклад, час перебування на гауптвахті, у дисциплінарних підрозділах) – “час втраченої служби”;
- назви предметів військового обмундирування, екіпірування, знаків розрізнення військовослужбовців: غُصْنَانِ مِنْ شَجَرَةِ البُنِّ (знак розрізнення на погонах верховного головнокомандувача збройних сил Ємену) – “гілки кавового дерева”;
- найменування державних і військових нагород: وَسَامُ الشَّرَفِ العَسْكَرِيِّ – “Орден військової честі” (Сирія).

Семантична термінологічна диференціація – виражається в невідповідності в термінів семантичних структур, що описуються семантичним трикутником і реалізується в трьох основних різновидах:

- один і той же термін залежно від країни виражає різні поняття. Наприклад, термін فَوْجٌ означає “полк” у Єгипті та Сирії, але “батальйон” в Іраку; термін رَئِيسٌ означає “капітан” у Сирії та Іраку, але «майор» у Єгипті; термін عَرِيفٌ означає “сержант” в Іраку, але “молодший сержант” у Єгипті та Сирії;

- одне й те ж поняття залежно від країни виражається різними термінами. Так, наприклад, поняття “вертоліт” у Єгипті виражається терміном هَلِيكُوْبِتْرٌ , у Сирії – حَوَامَةٌ , а в Іраку – سَمْتِيَّةٌ طَائِرَةٌ ; поняття “сторожовий корабель” у Єгипті та Сирії позначається терміном سَفِيْنَةُ الْجِرَاسَةِ , тоді як в Іраку зазначене поняття позначається терміном سَفِيْنَةُ الْجَمَائِيَّةِ ; поняття “гаубиця” в Єгипті виражається запозиченим терміном هَاوْتَزْرٌ , у Сирії – قَدَافٌ , а в Іраку це поняття виражається терміном مَدْفَعُ الْقَوَسِ

- одне й те саме слово може позначати поняття, обсяг яких не збігається в різних країнах. Наприклад, термін قَائِدٌ у Єгипті, Сирії, інших країнах означає всі командні посади, що описуються поняттям «командир, командувач», в Іраку – командні посади починаючи з командира дивізії.

Морфологічна термінологічна диференціація виражається в територіально-маркованому виборі терміна з відповідного морфологічного або словотворчого ряду. Як основа диференціації можуть виступати:

- форми роду. Наприклад, поняття “кулемет” у Єгипті та Сирії позначається терміном رَشَاشٌ , а в Іраку – формою жіночого роду того ж терміна – رَشَاشَةٌ ; поняття “взвод” в Іраку позначається терміном فَصِيْلٌ , а в Єгипті та Сирії – формою жіночого роду того ж терміна – فَصِيْلَةٌ ; поняття “торпеда” в Єгипті позначається терміном طُوْرِبِيْدٌ , а в Іраку – формою жіночого роду того ж терміна – طُوْرِبِيْدَةٌ ;
- форми множини. Наприклад, поняття “бригада” в Єгипті, Сирії та Іраку позначається терміном لُؤَاءٌ , проте для передачі значення множини в Єгипті використовується форма لُؤَاءَاتٌ , а в Сирії та Іраку – الْأُوِيَّةُ ; поняття “військовослужбовець” у Єгипті, Сирії та Іраку позначається терміном عَسْكَرِيٌّ , проте для передачі значення множини в Іраку використовується форма правильної множини عَسْكَرِيُّوْنَ , а в Сирії та Єгипті – عَسَاكِرٌ ; поняття “міномет” у Єгипті, Сирії та Іраку позначається терміном هَاوْنٌ , проте для передачі значення множини в Єгипті та Іраку використовується форма هَاوْنَاتٌ , а в Сирії – هَوَاوِيْنُ ;
- форма однини та форма множини. Так, поняття “війська, сили” в найменуваннях видів збройних сил і родів військ в Іраку позначається формою

однини – فُوَّةٌ, у Єгипті – формою множини того ж терміна فُؤَاتٌ, а в Сирії – іншою формою множини – فُؤَى.

Отже, переклад усного або письмового тексту однією мовою іншою мовою при збереженні інваріантності змісту та якостей оригіналу визначається як цілеспрямована людська діяльність перекладача.

Висновки до другого розділу

Проблеми перекладу військово-технічних термінів у сучасній арабській літературній мові пов'язані з лінгвістичними аспектами, такими як синонімія, полісемія та омонімія. Крім того, територіальна диференціація військової термінології та використання військових реалій і аббревіатур створюють певні труднощі для перекладача.

Не менш складним є питання про відсутність спеціальних словників арабсько-українського та українсько-арабського, які могли б надати значну допомогу перекладачеві. Дослідження показують, що процеси омонімії та полісемії все ще існують, незважаючи на те, що вони небажані в термінології. Полісемія відбувається в межах одного термінологічного поля, якщо є омонімія в різних термінологічних полях. Обидва процеси призводять до розгубленості, нерозуміння та плутанини. Коли мова йде про синонімію, багато речей впливають на це. Деякі з цих факторів включають зміну форми терміна, зміну місця, співіснування літературної та розмовної лексики, кількість терміно-творців у межах однієї арабської країни. Крім того, територіальна диференціація військової термінології арабської мови робить переклад більш складним, оскільки в кожній арабській країні можуть використовуватися різні терміни для позначення одного поняття. Аббревіатури також викликають труднощі під час перекладу. У першу чергу це пов'язано зі складністю їх розпізнання, оскільки вони можуть включати як початкові, серединні, так і кінцеві літери.

Арабська військова термінологія характеризується рядом особливостей, що істотно ускладнюють її переклад на інші мови, зокрема українську. До таких ключових особливостей належать:

1) Широке поширення семантичних процесів, таких як синонімія, полісемія та омонімія, що призводить до неоднозначності та багатозначності термінів.

2) Наявність великої кількості військових термінів-реалій, відсутніх в українській мові, що вимагає від перекладача творчого підходу та застосування різних перекладацьких трансформацій.

3) Територіальна диференціація військової термінології, коли одне поняття в різних арабських країнах позначається різними термінами.

4) Поширене використання абревіатур, які становлять окрему складність для розпізнавання та перекладу.

Вирішення зазначених проблем потребує спеціальної підготовки перекладачів у сфері військово-технічного перекладу, а також розробки двомовних військових словників для уніфікації та стандартизації арабської військової термінології. Комплексне дослідження цієї багатогранної проблематики має важливе теоретичне та практичне значення для забезпечення ефективної міжмовної комунікації в галузі військових відносин.

Морфологічна та синтаксична диференціація - виражається як співвідношення термінів, похідних від одного кореня:

- однокорінні словотворчі форми. Наприклад, поняття “війська спецпризначення” в Єгипті виражається терміном مُتَخَصِّصَةٌ قُوَاتٌ, у Сирії це поняття передається терміном قُوَاتٌ إِخْتِصَاصِيَّةٌ, а в Іраку – قُوَاتٌ خَاصَّةٌ (спільний корінь خَصَّ); поняття “магазин (для патронів)” у Єгипті виражається терміном خَزْنَةٌ, а в Іраку та Сирії це поняття виражається терміном مَخْزَنٌ (спільний корінь خزن); поняття “розвідка” в Іраку та Сирії виражається терміном إِسْتِخْبَارَاتٍ, тоді як у Єгипті зазначене поняття виражається терміном مَخَابِرَاتٌ (спільний корінь خبر);
- співвідношення генітивних та атрибутивних конструкцій. Наприклад, поняття “бойова машина піхоти” в Іраку виражається генітивною конструкцією مَرْكَبَةٌ قِتَالٍ, тоді як у Єгипті це поняття виражається атрибутивною конструкцією مَرْكَبَةٌ قِتَالِيَّةٌ

поняття “парашутно-десантна бригада” в Сирії виражається атрибутивною конструкцією لَوَاءٌ مِظَلِّيٌّ, тоді як у Єгипті зазначене поняття виражається генітивною конструкцією لَوَاءٌ مِظَلَاتٍ; поняття “вогнева міць” у Єгипті виражається атрибутивною конструкцією قُوَّةٌ نِيرَانِيَّةٌ, а в Іраку таке поняття виражається генітивною конструкцією قُوَّةٌ نِيرَانٍ.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз ключових моментів та проблематики перекладу арабської військової термінології дозволяє зробити такі ґрунтовні висновки:

Арабська військова термінологія, будучи важливою та складною складовою військової справи, має свою специфіку і характеризується низкою особливостей, що істотно ускладнюють її переклад на інші мови, зокрема українську. До таких ключових особливостей належать:

1) Широке поширення в арабській військовій термінології семантичних процесів, таких як синонімія, полісемія та омонімія. Це призводить до багатозначності та неоднозначності термінів, що ускладнює точний вибір їх еквівалентів при перекладі.

2) Наявність великої кількості військових термінів-реалій, які відсутні в українській мові. Це вимагає від перекладача творчого підходу та застосування різноманітних перекладацьких трансформацій для їх адекватної передачі.

3) Територіальна диференціація військової термінології, коли для позначення одного поняття в різних арабських країнах використовуються відмінні терміни. Це вимагає від перекладача глибокого розуміння регіональної специфіки арабських військових лексичних систем.

4) Широке застосування в арабській військовій термінології аббревіатур, розпізнавання та переклад яких становлять окремі складнощі для перекладача.

Вирішення зазначених проблем потребує спеціальної перекладацької підготовки фахівців у галузі військово-технічного перекладу, а також розробки двомовних військових словників, які б сприяли уніфікації та стандартизації арабської військової термінології. Комплексне дослідження цієї багатогранної проблематики має вагомим теоретичне та практичне значення для забезпечення ефективної міжмовної комунікації в галузі військових відносин.

Крім того, варто зазначити, що спроби уніфікації та стандартизації арабської військової термінології, здійснювані впродовж минулого століття, виявилися малоефективними. Основною причиною цього стала відсутність узгодженої національної доктрини у військовій сфері, яка могла б стати основою для формування

єдиної термінологічної системи. Існуючі нині в арабських країнах військові доктрини здебільшого копіюють західні зразки або ж становлять еkleктичне поєднання різних підходів, що лише поглиблює термінологічну неузгодженість.

Отже, комплексне вирішення проблем перекладу арабської військової термінології потребує не лише лінгвістичних, а й військово-політичних та організаційних зусиль, спрямованих на формування узгодженої національної доктрини, яка б стала основою для уніфікації відповідної термінології. Тільки в такий спосіб можна забезпечити ефективну міжмовну комунікацію в галузі військових відносин.

Окремої уваги заслуговує питання стандартизації та уніфікації арабської військової термінології. Попри численні спроби, здійснені протягом минулого століття, ця робота виявилася малоефективною. Основною причиною цього був брак узгодженої національної доктрини у військовій сфері, яка могла б стати міцним фундаментом для формування єдиної термінологічної системи.

Існуючі нині в арабському світі військові доктрини здебільшого копіюють західні зразки або являють собою еkleктичне поєднання різних підходів. Це лише поглиблює термінологічну неузгодженість, коли для позначення одного поняття в різних країнах використовуються відмінні лексичні одиниці.

Відтак, комплексне вирішення проблем перекладу арабської військової термінології потребує не лише суто лінгвістичних, а й військово-політичних та організаційних зусиль. Передусім необхідно сформувавши узгоджену національну доктрину у військовій сфері, яка б стала надійним підґрунтям для уніфікації відповідної термінології. Лише в такий спосіб можна забезпечити ефективну міжмовну комунікацію в галузі військових відносин.

АНОТАЦІЯ:

يكتسب دراسة المصطلحات العسكرية في مجال الترجمة أهمية خاصة في الوقت الراهن. ويرجع ذلك إلى النزاعات العسكرية المستمرة وتزايد أهمية التعاون العسكري الدولي، حيث تلعب الدقة والملاءمة في استخدام المصطلحات دوراً حاسماً. وتؤثر جودة الترجمة ليس فقط على فعالية الاتصال، ولكن أيضاً على سلامة العمليات العسكرية.

الهدف الرئيسي من هذا العمل هو التحليل الشامل لمفهوم المصطلحات العسكرية والمناهج الأساسية لدراستها، فضلاً عن تحديد المشكلات الرئيسية التي يواجهها المترجمون عند العمل مع المصطلحات العسكرية العربية. ويركز البحث على الجوانب التالية:

- الخصائص الدلالية للمصطلحات العسكرية العربية (الترادف، التعدد الدلالي، التجانس اللفظي)؛
- خصوصية ترجمة الحقائق العسكرية العربية؛
- التباين الإقليمي في المفردات المصطلحية العسكرية في العالم العربي؛
- استخدام الاختصارات والرموز في المصطلحات العسكرية العربية.

وتشير النتائج إلى أن حل مشكلات ترجمة المصطلحات العسكرية العربية يتطلب ليس فقط جهوداً لغوية، ولكن أيضاً جهوداً سياسية-عسكرية وتنظيمية موجهة نحو صياغة عقيدة عسكرية وطنية متناسقة تشكل أساساً لتوحيد المصطلحات. وسيسهم ذلك في تحقيق اتصال بين اللغات فعال في المجال العسكري. وبالتالي، فإن دراسة خصائص المصطلحات العسكرية العربية وترجمتها لها أهمية نظرية وعملية كبيرة.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Al Ali, M.N. (2017), The importance of military translation. International Journal of Linguistics.
2. Al-Imian, T. (2014), Problems and strategies of translating English military texts into Arabic.
3. Al-Kaabi, R. (2008), Translating English military neologisms into Arabic.
4. Al-Shehab, M. (2009), Issues in translating military expressions and texts between English and Arabic.
5. Al-Shehab, M. (2014), The translatability of military expressions by M.A.SS in translation at Yarmouk University in Jordan.
6. Aissi, L. (1997), An Analytical Study of the Process of Translation.
7. Jalabneh, A.S. (1991), Efforts to unify Arab military terminology. The Arabic Language Academy Journal, 76, 41-57.
8. Larson, M. (1984), Категоризація перекладу за формою та значенням у військовому перекладі.
9. Military acronyms
10. Sakarneh, A. (2015). Approaches to Studying Military Terminology. Military Language Review.
11. Sakarneh, B.A. (2015). Military translation: Skills and competencies. Amman: Dar Wael.
12. Sabah Mohammad., S. Al-Harashsheh (Amman, Jordan, January /2019) The Challenges of Translating Military Terms from English into Arabic.
13. Ар-Разі Фаруддін (рік видання невідомий). Культурні особливості перекладу в арабському військовому контексті.
14. Ахмад А.М. (рік видання невідомий). Переклад арабської військової термінології: аспекти та виклики.
15. Волошин В.П. (рік видання невідомий). Інформація про скорочення та акроніми у військовій термінології.
16. Губанов Ю.П. (рік видання невідомий). Методи перекладу арабської військової термінології: порівняльний аналіз.
17. Четверіков О.Р. (рік видання невідомий). Динаміка скорочень у сучасній військовій термінології.
18. Шитов, Б.А. Підручник арабської мови. Військовий переклад, Москва (1991).

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ:

- <https://www.islamweb.net/ar/library/content/1503/151/6-%D8%A3%D9%87%D9%85%D9%8A%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B9%D8%AC%D9%85-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B3%D9%83%D8%B1%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%88%D8%AD%D8%AF->

[%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%B2%D8%A7%D9%85-%D8%A8%D9%87?idfrom=143&idto=143](#)